

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1074520/5

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב א' אהרן כץ, הרב שלמה שפירא

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אורי זמברג)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד תאנה אקרמן)

הנדון: חוב משכנתה וביטוחה, חובת האב במדור ילדיו ודין ריבית שבהסכם

פסק דין

א. רקע והליכים קודמים

לפני בית הדין מונח ערעורו של האיש על החלטות בית הדין האזורי מיום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.18) ומיום ח' באייר תשע"ח (23.4.18). ערעור זה הוגש במקורו על החלטת בית הדין האזורי מיום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.18) – החלטה שתוקנה בסופו של דבר במקצת בהחלטה מיום ח' באייר תשע"ח (23.4.18) לאחר שהמערער האיר את עיני בית הדין האזורי על פסק דינו של מותב זה.

ערעור זה הוא אחד מהערעורים ומההליכים המשפטיים הרבים שמנהלים הצדדים, גם אחרי גירושיהם. נקדים תחילה את הרקע לסכסוך:

הצדדים התגרשו ביום ב' בטבת תשס"ט (29.12.08). בהסכם הגירושין נקבעה התנהלות הצדדים לגבי אופן פירוק השיתוף בדירתם המשותפת.

בהסכם זה נקבע בין השאר הפרטים דלהלן:

א. הילדים יישארו במשמורת האם.

ב. האישה תמשיך לגור בדירת הצדדים למשך שנתיים בתמורה לחיובו של האב במדור הילדים לשנתיים אלו.

ג. בתמורה לחיובו של האב במדור הילדים עד שיבגרו תקבל האישה 10% מחלקו של הבעל בדירה בתוספת תשלום 500 ש"ח מדי חודש בחודשו.

ג. האב יישא בתשלום המשכנתא בתקופת הביניים, ובאיזה אופן יוחזרו התשלומים לאחר זמן.

מכיוון שהדירה לא נמכרה בזמן שנקבע בהסכם – עד יום כ"ה בטבת תשע"א (1.1.11), והאישה המשיכה להתגורר בדירה, קבע בית הדין שהאישה תשלם דמי שימוש לאיש בגין השימוש בחלקו. לאחר זמן ולאחר גלגולים רבים קנה האיש את חלקה של האישה בדירה. כמו כן נקבע שהצדדים יגישו את עמדותיהם לגבי אופן איזון המשאבים. בשלב מסוים נתן בית הדין החלטתו בעניין איזון החובות בהסתמך על עמדתו של האיש (כשכית הדין לא היה מודע לעובדה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שגם עמדת האישה הוגשה לתיק), לאחר טענות ומענות רבות כולל ערעור שהוגש לפנינו וערעור על החלטתנו לפני בג"ץ נקבע שייערך איזון מחודש של החובות בין הצדדים.

ביום כ"ז באב תשע"ג (3.8.13) עברו הילדים להתגורר עם האיש – האב, והאישה – האם לא סיפקה יותר את מדורם. לפיכך קבענו בפסק דיננו מיום כ"ג בכסלו תשע"ח (11.12.17) שעל האם להחזיר לאב סך 10% שקיבלה ביתר מחלקו בדירה. בהמשך לקביעה זו ומכיוון שעל האישה היה להחזיר לאב את דמי המדור המהוונים שקיבלה קבענו גם את אופן תשלום המדור בתקופה שלגביה לא היה תשלום מדור (מכ"ה בטבת תשע"א – 1.1.11 ועד כ"ז באב תשע"ג – 3.8.13), לאחר שינוי הסכם הגירושין.

מכיוון שהצדדים נחלקו לגבי גובה החיובים המגיעים מהאחד למשנהו מינה בית הדין מומחה שיבחון את טענותיהם ויורה על אופן השלמת פירוק השיתוף. המומחה הגיש את חוות דעתו ביום ד' במרחשוון תשע"ח (24.10.17) עוד לפני שניתן פסק דיננו הנזכר. החלטת בית הדין האזורי מיום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.18) אימצה את חוות דעתו של המומחה, ונתנה הוראות מעשיות לביצועו.

בעת מתן החלטתו לא היה בית הדין האזורי מודע לפסק דיננו, משכך ניתנו בהחלטה זו הוראות הסותרות את פסק דיננו, לאחר שפסק דיננו הוצג לבית הדין האזורי, הוציא בית הדין את החלטתו מיום ח' באייר תשע"ח (23.4.18) – החלטה המעדכנת את החלטתו הקודמת ומטמיעה בה את השינויים הנצרכים בהתאם להוראות פסק דיננו.

ב. הערעור שלפנינו

ערעור זה הוגש כאמור על החלטות בית הדין האזורי מיום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.18) ומיום ח' באייר תשע"ח (23.4.18) ועל כל הקביעות שקבע בית הדין בפסק דינו כדלהלן המחייבות את האיש – האב. עם זאת נציין כאן רק את הטענות שהועלו בדיון.

בית הדין כתב:

[...] האישה שילמה לבדה את החזרי המשכנתא בחודשים אפריל 2011 עד מאי 2012 וכן מרץ עד אוקטובר 2013 ועל האיש לשלם לה מחצית מתשלום זה [...]

האיש צריך לשלם לאישה החזר עבור חלקו בדמי הביטוח עבור המשכנתא ששילמה לבדה בתקופה שמינואר 2009 ועד אמצע נובמבר 2013, דהיינו סך של כ-3,750 ש"ח [...]

בעניין ריבית והצמדה: רואה החשבון לא חישב זאת על דעת עצמו או לבקשת האיש, אלא הצדדים כתבו כן בהסכם הגירושין שלהם. כמו כן, אין פה תשלום כפול של ריבית והצמדה, מפני שהבנק לוקח ריבית והצמדה עד זמן התשלום, ולפי ההסכם על האישה לשלם לאיש ריבית והצמדה מהזמן ששילם עד זמן ההחזר, ומדובר אפוא בשתי ריביות והצמדה שונות.

מכל מקום בית הדין סבור שאכן יש בדבר איסור ריבית, וכנראה שההסכם אושר בלא ששמו לב לפרט זה, ולפיכך בית הדין מורה לבטל את הריביות וההצמדה שקבע רואה החשבון קבע שיש לחייב אותן את האישה בגין החזר המשכנתא [...]

בעניין הוצאות עריכת התחשיב – בית הדין סבור שיש לחייב בהן גם את האיש, שכן מדובר בהוצאות משפט לצורך בירור הנדון המשותף, ולכן עליו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לשלם לאישה סך של 6,900 ש"ח, מחצית עלות התחשיב (בסך של 13,800 ש"ח).

לדברי האישה טעה בית הדין:

1. באמור בסעיף ג' כשחייב את האישה לשלם את מחצית המשכנתה בגין התקופה שבה גרה האישה בדירה בניגוד להסכם;
 2. באמור בסעיף ה' שעל האישה לשלם מחצית דמי הביטוח עבור המשכנתה;
 3. באמור בסעיף ז' שלפיו אין לחייב את האישה לשלם ריבית והצמדה עבור התשלום ששילם האישה עבור חלקה בחוב המשכנתה, מכיוון שהדבר אסור על פי דין תורה;
 4. באמור בסעיף ט' ולפיו על האישה לשאת במחצית התשלום בעבור חוות דעת המומחה.
- בית הדין האזורי בהחלטתו המתקנת הסביר את סמכותו לבטל סעיף הריבית בהסכם.

האישה האריכה בהשגותיו האמורות בדיון שנערך בפנינו. כמו כן העלה בפנינו את הטענה שאי אפשר לחייבו בכפל מדור: מצד אחד תשלום המשכנתה ומצד שני לחייבו בסך 1,600 ש"ח נוספים כחיובו במדור הילדים – תשלום שהוטל עליו ובהתאם לכך נפטרה האישה מתשלום דמי שימוש על התקופה הנוספת, שמעבר לשנתיים הראשונות, שבה גרה בדירת הצדדים עם הילדים, ומעבר לזמן שקצב ההסכם למגורים אלו.

ג. פירעון חוב המשכנתה מוטל על נוטלי ההלוואה ובכללו גם פירעון ביטוח המשכנתה, ללא תלות בשאלת השימוש בנכס

אחרי העיון בכל טענות ומענות הצדדים יש לקבוע שיש לדחות כל טענות האישה, ומשכך יש לדחות הערעור בכל סעיפיו. ונבהיר דברינו:

חיוב תשלום המשכנתה הוא חיוב הנוי המוטל על בעל הנכס או אחר שנטל הלוואת משכנתה זו להחזיר ההלוואה שקיבל ולהשכח או שימור הוננו. לפיכך חיוב תשלום המשכנתה שלקחו הצדדים יחד לצורך קניית דירתם מוטל עליהם בחלקים שווים. תשלום זה מוטל על שניהם ללא קשר לשאלה מיהו המשתמש בדירה (ואף אם הדירה כבר אינה בבעלותם). מובן שזכותו של כל צד לדרוש תשלום ממשנהו בתמורה לשימוש, ובהתאם לכללים ההלכתיים והחוקיים ייגבו דמי השימוש. משכך חובת תשלום מחצית חוב המשכנתה מוטלת על כל אחד מיחיד הצדדים, ואם אחד מהם שילם בעבור חברו – על השני להחזיר לו את התשלומים ששילם, וכן נקבע אף בהסכם הגירושי. לפיכך יש לדחות את טענת המערער על האמור בסעיף ג' לפסק הדין.

העובדה שהאישה הפרה את ההסכם אין בה ולא כלום לגבי חיוב תשלום זה. עם זאת בתמורה לשימושה בחלקו של האישה כבר קבע בית הדין קביעה עקרונית שעל האישה לשלם דמי שימוש עבור מגורים אלו וכפי שנקבע בסעיף 2.6 לרוח וכפי שנרשם בטבלת האיזון.

ומעתה, מכיוון שחובת תשלום המשכנתה מוטלת על מקבלי הלוואת המשכנתה, חלק בלתינפרד מחיוב זה הוא תשלום ביטוח כדי להבטיח לבנק החזרת חובו. משכך כמו שעל כל אחד מהצדדים לשלם מחצית מחוב המשכנתה, כך מוטל על כל אחד תשלום ביטוח המשכנתה שהוא חלק בלתינפרד מחובה זו, המוטל גם הוא על לוקח הלוואת המשכנתה וכלול במה שנכתב בהסכם לגבי תשלום המשכנתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דין זה דומה למה ששנינו לעניין חיוב קורבן שהמתנדב קרבן מחייבים אותו להביא גם מנחה ונסכים, שמכיוון שהקרבן לא יוקרב ללא מנחה ונסכים הרי הוא מחויב בתשלום המכשירים להקרבתו. ועיין עוד בדברי תוספות (כתובות פז, א) שחובה על היתומים לשלם את מס הגולגולת המוטל על האלמנה כשם ששילם האב שהוא חלק ממזונותיה (ועיין באבן העזר סימן צד סעיף ז), וטעם הדבר דללא תשלום המס לא תוכל להתגורר במקום זה, והוא תנאי לסיפוק צרכיה, ואין כאן מקום להאריך בזה. ואף נידון דידן דומה לכך, שהרי ללא עריכת ביטוח הבנק לא יאפשר את לקיחת הלוואת המשכנתה.

הן אמת, לו הייתה הדירה נמכרת בזמן שנקבע, הייתה המשכנתה מוחזרת ומשולמת ולא היה צורך בתשלום זה. אומנם הדחייה במכירת הדירה היא רק 'גרמא' לנזק זה, ולכן אין מקום לפטור האיש מתשלום הביטוח כל עוד חובה עליו לשלם את המשכנתה, ואין לחייב האישה בגרמא לנזק.

ד. חיובי הריבית שבהסכם – חובת בית הדין שלא לאשרם וחובתו וסמכותו לתקן את החלטתו אם שגג ואישרם

באשר לטענת האיש שלפיה אין לבית הדין סמכות לבטל סעיף הריבית בהסכם – סעיף שנעשה בהסכם בהסכמת הצדדים – מאחר שההסכם קיבל תוקף על פי חוק יחסי ממון ולא על פי דין תורה: אף שבית הדין הבהיר את סמכותו לעניין זה בסעיפים ג–ה להחלטתו המתקנת, חובתנו להבהיר את הדברים יותר, וכפי שכבר הבהרתי הדברים בפסק דין אחר (בתיק 1152448/2) המדבר בעניין התנהלות בית הדין בהסכמים שבהם התחייב אחד הצדדים בתשלום ריבית וזו לשוני בפסק דין זה.

המשנה (בבא מציעא דף עה ע"ב) אומרת:

ואלו עוברין בלא תעשה: המלוה והלוה והערב והעדים. וחכמים אומרים: אף הסופר. עוברים משום "לא תתן" (ויקרא כה, לז) ומשום "אל תקח מאתו" (שם לו) ומשום "לא תהיה לו כנשה" (שמות כב, כד) ומשום "לא תשימון עליו נשך" (שם) ומשום "ולפני עֵנֹר לא תתן מכשל ויראת מא-להיך אני ה'" (ויקרא יט, יד).

וכתבו התוספות (בבבא מציעא עה ע"ב דיבור המתחיל ערב): "ערב ועדים אין עוברין אלא משום בל תשימון – זימנין דעברי נמי א"לפני עֵנֹר לא תתן מכשל", כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים.

וכן נפסק ברמב"ם (הלכות מלווה ולווה פרק ד הלכה ב):

[...] וכן אסור להתעסק בין לווה ומלווה ברבית. וכל מי שהיה ערב או סופר או עד ביניהן הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תשימון עליו נשך" (שמות כב, כד) – זו אזהרה אף לעדים ולערב ולסופר [...]. ערב ועדים וכיוצא בהן אין עוברין אלא משום "לא תשימון עליו נשך", וכל מי שהיה סרסור בין שניהם או שסייע אחד מהן או הורהו עובר משום "ולפני עֵנֹר לא תתן מכשל" (ויקרא יט, יד).

וכן פסק השולחן ערוך (יורה דעה סימן קס סעיף א): "ואפילו [...] והערב והעדים עוברים".

ועיין בחוות דעת (חידושים שם) שכתב:

והעדים עוברים – והוא הדין הסופר עובר והסרסור וכל מי שמסייע בדבר עובר משום "ולפני עֵנֹר" כו'. ובמקום שאף בלא הם גם כן היה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מלוה לא שייך לאו דלפני עֵנר (תוספות פרק איזהו נשך דף ע"ב דיבור המתחיל "ערב").

ועיין במדרש (שמות רבה פרשת משפטים פרשה לא סימן ו):

"לא תשימון עליו נשך" – לא היה צריך לומר אלא "לא תשים" מהו "לא תשימון"? אלו העדים והערב והדיינין והסופר, שאלולי הם לא יטול כלום. לפיכך לוקים כולם.

וביפה תואר שם מפורש דמיירי בדיינים המקיימים את השטר, שהם היוצרים ומאפשרים את גביית הריבית. מבואר שכל מי שמסייע ליצירת החיוב בפועל עובר בלאו ד"לא תשימון", ואם ההלוואה לא תתקיים ללא השתתפותו עובר גם בלאו של "לפני עֵנר לא תתן מכשל". והנה מבואר בבבא מציעא (דף סב ע"א) ד"שומא מילתא היא", ומהאי טעמא העדים עוברים על הלאו בעת חתימתם על השטר ועיין בתוספות (שם דף עב ע"א) ובראשונים ואחרונים (שם) שעובר על הלאו בשעת שימה ואפילו לא גבו ריבית לבסוף ואין כאן מקום להאריך.

ומשכך כל הבאים לבית הדין לאישור הסכם, אם בתוך ההסכם נכתב שאם יאחר בתשלום מזונות או התחייבויות אחרות ישלם ריבית וכו' כנהוג ברוב ההסכמים המובאים בפנינו לאישור – לא יוכל בית הדין לאשר הסכם זה, שהרי בית הדין מאשר את ההסכם ונותן לו תוקף משפטי וללא אישור בית הדין אין להסכם תוקף ואין אפשרות לבצע אכיפתו. ולפיכך אם יאשר בית הדין הסכם זה יעבור הדיין המאשר בלאו דלא תשימון (ולגבי הלאו של "לפני עֵנר" יש לעיין, שהרי יש אפשרות לאשרו בבית המשפט ולכן אולי לא הווי 'תרי עברי דנהרא', אך על כל פנים איסור דרבנן ודאי איכא).

לפיכך מנהג בתי הדין שלא לאשר סעיף זה בהסכם. דבאישור ההסכם לא רק שבית הדין מסייע לצדדים לעבור על איסור דאורייתא, אלא בית הדין המאשר, הוא עצמו עובר על איסור זה (ואף שבהסכם שכזה לפעמים הריבית היא כקנס, במקרים רבים היא ריבית גמורה מאחר ששני הצדדים מסכימים לדחיית התשלום בתמורה לריבית). ומטעם זה כבר כתבנו בפסק דין בתיק 1084448/1 שחובת בית הדין לעבור על ההסכם ולבדוק כדי שלא יעבור על איסור דאורייתא. עיין שם מה שכתבנו על תפקידו של בית הדין באישור הסכם ועל חובתו לבדוק את ההסכם היטב, ואלים תפקידו של בית הדין באישור הסכם מתפקידם של עדים בשטר, ואם העדים עוברים בלאו ודאי שבית הדין עובר. ואין כאן מקום לשנות הדברים.

נוסיף ונאמר: אף אם בית הדין טעה או לא שם לב ואישר הסכם כזה שכלולה בו ריבית, חובת בית הדין לחזור ולבטל את אישורו ואת התוקף של פסק הדין שנתן להסכם, שהרי טעה בדין, ועיין בתקנות הדיון (תקנה קכח): "חושש בית הדין שטעה בפסק דינו, יזמין את הצדדים לבירור נוסף, ובמקרה זה רשאי בית הדין לעכב את ביצוע פסק הדין עד לבירור."

ולמה שכתבנו, במקרה שכזה אין זה רק 'חשש שטעה בפסק דינו' אלא ודאי שטעה בפסק דינו, שאישר דבר האסור על פי דין תורה לא רק לצדדים אלא גם לבית הדין, ולפיכך חובה עליו לבטל את תוקף פסק הדין שנתן להסכם.

ובבבא מציעא (דף סב ע"א) שנינו: "מאי קום עשה – לקרוע שטרא."

ועיין שם בגמרא דעדים 'לאו בני אהדורי' ואין ביכולתם גם לקרוע השטר. ומשמע שעל המלווה ועל בית הדין לקרוע את השטר ולבטל את החיוב שהתחייב הלווה לשלם ריבית. ולפי זה בבית דין שיש בידו לחזור בו ולבטל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את תוקף פסק הדין שנתן לשטר ושעשה את ההסכם להתחייבות גמורה בשטר – ודאי שחובה עליו לבטל את האישור שנתן לסעיף זה שבהסכם, ואין לו שיקול דעת בדבר זה.

בר מדין נראה שאיבטול אישור פסק הדין פוסל את הדיין מלהיות דיין, שהרי בית הדין באישורו משמש למעשה תחליף לעדים הנותנים תוקף לשטר ועובר על איסור דאורייתא ונפסל מלהיות עד משום דהווי רשע וקל וחומר שלא יוכל להיות דיין.

ועיין בדברי הרמב"ן (בבא מציעא דף עב ע"א) שכתב שבריבית דאורייתא גם הערב והעדים נפסלין לעדות, והביאוהו הרשב"א והריטב"א שם. וזו לשון הריטב"א:

שטר שיש בו רבית – פירש רש"י: "שכתב בו רבית מפורש פלוני לזה מפלוני מנה ברבית לזמן פלוני". והקשו עליו ז"ל, דאם כן, היכי אמרי רבנן שגובה את הקרן, והלא עדים פסוליין הם שעברו על "לא תשימוץ עליו נשך"?

ויש שתירצו דלא מפסלי בהכי מן הסתם, דלא משמע להו לעדים "לא תשימוץ" אלא על המלוה, וכתביה רחמנא בלשון רבים, אי נמי דקרא על בית דין קאי דמזהר להו רחמנא שלא יניחו לעשות הלואה זו או שלא יגבו אותה, וכדאמרינן בעלמא (לעיל דף ה ע"ב) "לא תחמוד" – לאינשי בלא דמי משמע להו". ולא מפסלי עדים אלא כשהתרו בהם קודם לכן. וכן דעת הרמב"ם ז"ל, ויש ראייה לדבריו דהתם בסנהדרין (דף כה ע"א) לא משתמיט שום תנא למתני פסולא אלא בלוה ומלוה ולא בערב ועדים.

אבל רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל סובר שהעדים פסוליין דלא תשימוץ דמירי בלשון רבים אשומא דשטרא דעבדי עדים משמע להו לאינשי.

ועיין בזה במגיד משנה (הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ו) ובכסף משנה (הלכות עדות פרק י הלכה ד) ובמפרשי השולחן ערוך (חושן משפט סימן לד), והאריכו בזה האחרונים. ואין כאן מקום להאריך.

והנה לדעת הרמב"ן שכשעובר על איסור "לא תשימוץ" הווי רשע ופסול להיות עד – קל וחומר שפסול להיות דיין, ולא שייכת לגבי הדיין הסברה שהוזכרה בריטב"א דאינשי לא שמיצא להו שיש איסור בדבר על העדים, דדבר זה נכון בשאר אינשי שלא יודעים את ההלכה, אבל לא בדיינים (ואם אינו יודע את ההלכה – אינו ראוי להיות דיין מטעם זה). ומשכך לדעת הרמב"ן דיין שאישר סעיף כזה בהסכם – נפסל במעשה זה להיות דיין. ושוב הדרינן לקמייתא שחייב לחזור ולבטל האישור שנתן להסכם.

יוצא מהאמור: חובת הדיינים לבדוק בהסכם המוגש אליהם שאין הם מאשרים סעיפים שיש בהם התחייבות על ריבית, דבאישור זה עוברים על לאו אחד וייתכן שלפעמים אף בשני לאווין, ולחלק מהראשונים אף נפסלים בזה מלהיות דיינים. ואין שום היתר לאשר סעיף שכזה בהסכם. ולפיכך דיין שלא בודק עניין זה בהסכם לכאורה מועל בתפקידו.

ומעתה אף אם בית הדין טעו ואישרו הסכם שיש בו ריבית חובה עליהם לתקן טעותם ולבטל את האישור שנתנו. ואין זה דומה לחוב בהוצאה לפועל, דהתם את הריבית הטיל המחוקק ולא בית הדין, ובריבית זו יש לומר שאין איסור כלל, כמו שכתבנו בפסק הדין הנזכר. ואף שבית הדין מאשר את ההסכם על פי חוק יחסי ממון, חוק זה אינו מזכיר כלל חובת הטלת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ריבית במקרים מסוימים, לפיכך ההסכם שיאושר על פי החוק יצטרך לעמוד בכללים ההלכתיים של דין תורה. משכך בנידון דין שאישור בית הדין להסכם זה אינו אפשרי הלכתית, חובה היה עליהם לחזור בהם וכמבואר.

ה. חובת הצדדים לשאת בחלקים שווים בשכר טרחת מומחה שנתן חוות דעת לצורך פירוק השיתוף

כמו כן אין ספק שעל שני הצדדים לשאת במידה שווה בתשלום עבור חוות דעת המומחה. הצורך בפנייה למומחה היה עקב הדרישות והטענות השונות של הצדדים לגבי אופן פירוק השיתוף, וכמו שעל שניהם לשאת בתשלומים הנצרכים לצורך פירוק שיתוף בשאר דברים, כגון חוות דעת שמאי והוצאות אחרות. אין בעובדה שדעת אחד הצדדים מתקבלת (כלי לקבוע מסמרות לגבי נידון דין) כדי לפוטרו מהתשלום עבור חוות הדעת שהרי זכותו של כל צד לדרוש בירור טענותיו, וכמו שאין לגבות הוצאות משפט ממי שהפסיד בדין כמבואר בחושן משפט (סימן יד), שהרי זכותו שישמעו טענותיו, הוא הדין גם לעניין זה.

לא ברור לנו מדוע ניתנה החלטה (אם אכן ניתנה החלטה שכזו) ביום ח' באדר תשע"ז (6.3.17) שהאישה לבדה תישא בשכר טרחת המומחה, ואולי מפני שחשב בית הדין שנהגה שלא כהוגן. אך מעיון בתיקי בית הדין האזורי עולה שביום כ"ט באדר תשע"ז (27.3.17) בהחלטה להפניה למומחה נכתב "בשלב זה, על האישה לשאת בעלות הבדיקה", "בשלב זה" משמע שאין זו החלטה סופית. משכך מכיוון שוודאי שטענות הצדדים צריכות להיבדק, ומשורת הדין לעולם יכול אדם לסתור הדין בראיות חדשות וכדאיתא בסנהדרין (לא, א), הוא הדין בנידון דידן.

לכן אין ספק שבית הדין צדק גם בנושא זה.

ו. תשלום חוב משכנתה ותשלום דמי מדור – היש בהם משום כפל תשלום?

אשר לטענת האיש – האב כי שילם מדור בכפל: דברים אלו אין להם שחר.

נבהיר את הדברים האמורים בפסק דיננו: כפי שכתבנו לעיל חובת האיש לשלם את מחצית המשכנתה לצורך השבתת הונו היא חובה מוחלטת ואינה תלויה בנסיבות המקרה. כמו כן חובת האב במדור ילדיו גם היא חובה מוחלטת, ואפשר לעשותה באחת משתי פנים: העמדת מדור בעין או תשלום דמי מדור. במקרים שבהם האב משלם את תשלום המשכנתה ומעמיד את חלקו בדירה לשימוש הילדים, יוצא האב בחובתו למדור על ידי תשלום המשכנתה והעמדת הדירה לשימושם. במקרים שבהם האב לא מעמיד מדור לשימושם חובתו לשאת בדמי מדור.

ומן הכלל אל הפרט: הסכם הגירושין קבע צורת תשלום המדור בשתי הצורות האמורות. בשנתיים הראשונות העמיד האיש – האב מדור בעין וקיים חובתו זאת על ידי תשלום חלקו במשכנתה. בהמשך היה אמור האב לשלם דמי מדור באמצעות שני מגננונים, סכום ראשוני מהוון של 10% מחלקו בדירה וסך נוסף של 500 ש"ח מדי חודש בחודשו. לאור האמור, קבע בית הדין האזורי שלאחר שהאב שילם דמי מדור לאם ועקרונית עליו להוסיף סך נוסף של 500 ש"ח מדי חודש בחודשו, אין לה רשות להשתמש בחלקו. ולכן קבע בית הדין האזורי שהאישה – האם תשלם דמי שימוש כל עוד היא שוהה בדירה. עקב כך קבע המומחה בסעיף 2.6 לחוות דעתו את שיעור דמי שימוש אלו.

לאחר שהתברר שהילדים עברו להתגורר עם האב, נקבע בפסק דיננו שעל האישה – האם להחזיר לאב את הסכום המהוון שניתן לה. מכיוון שסכום זה הוחזר (והאב לא שילם תוספת 500 ש"ח שנקבעו בהסכם) נוצר כורח לשלם את דמי המדור (על התקופה שבה אכן גרו הילדים עם האם) החל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מיום כ"ה בטבת תשע"א (1.1.11). מעתה מכיוון שמצד אחד האישה והילדים המשיכו לגור בדירה, ומצד שני האיש – האב שילם את דמי המשכנתה, שוב יש לקבוע שהאב סיפק מדור בעין לילדיו בהמשך מגוריהם בבית עד המועד שבו עזבו. לאור זאת, ומכיוון שהילדים הם שהשתמשו בחלקו של האב בדירה אין מקום להטיל על האישה תשלום דמי שימוש במה שאין היא משתמשת אלא הילדים.

באופן אחר יש להסביר שאם נאמר שחובה על האישה לשלם סך 1,600 ש"ח בגין שימושה בחלקו של האיש בדירה, שוב לא נוכל לומר שהאיש – האב מעמיד 'מדור בעין' לשימוש הילדים, שהרי המדור ניתן לשימוש האישה והיא משלמת דמי שימוש ומשכנת בחציו של האב את ילדיהם. משכך עליו לשלם לאישה דמי מדור הילדים, וזה שנכתב בפסק דיננו שהאב ישלם סך 1,600 ש"ח למדור ילדיו, דאין הכוונה תשלום בפועל, אלא לקיזוז דמי השימוש באחד משני פנים: תשלום דמי מדור כנגד תשלום דמי שימוש על ידי האם, או פטור בפועל מדמי שימוש מכיוון שהעמיד 'מדור בעין' לילדיו. בין כך ובין כך לא שילם האב דמי מדור בכפל שהרי בפועל יצא ידי חובתו בהעמדת דירתו לילדיו ושוב אין מקום לתביעת דמי השימוש שהרי לא האישה השתמשה אלא ילדיו.

ז. פסק דין ומתן הוראות

לאור כל האמור בית הדין קובע:

א. אנו דוחים הערעור על כל חלקיו ומאשרים את החלטת בית הדין האזורי מיום ח' באייר תשע"ח (23.4.18).

ב. המזכירות תעביר למשיבה את הסכום שהפקיד המערער כערובה להוצאות משפט לצורך שמיעת ערעורו.

הרב שלמה שפירא

מצטרפים למסקנות.

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

א. נפסק כאמור.

ב. פסק הדין מותר בפרסום בהשמטת שמות הצדדים.

ניתן ביום ט"ז באדר א' התשע"ט (21.2.2019).

הרב שלמה שפירא

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה